

Alatke za lokalne samouprave za implementaciju Cilja #5 (SDG) za rodnu ravnopravnost

октобар 2018

Annika Björkdahl¹ and Lejla Somun-Krupalija²

Uvod

U septembru 2015.g. 193 države članice Ujedinjenih nacija usvojile su „Agendu o Održivom Razvoju 2030“ koja se bavi širokim spektrom globalnih izazova čiji je cilj iskorenjivanje siromaštva, smanjenje višestrukih, intersektorskih nejednakosti, rešavanje klimatskih promena, okončavanje konflikata i održavanje mira. Cilj j#5 Održivog razvoja se fokusira na rodnu ravnopravnost i ima za cilj „postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojaka“.

Ovaj kratki rezime sumira rezultate naseg rada na istraživanju Cil j#5, i napore da ovaj globalni cilj pretočimo u lokalne politike i praksu u Bosni i Hercegovini.

Na globalnom nivou, rodne nejednakosti i dalje postoje:³

U slučajevima nestašice hrane, žene su često te koje su prve izložene gladi

Devojčice često postižu bolje rezultate u školi i tokom studija nego dečaci, ali rodna razlika u visini plata je 23% širom Sveta. Biće potrebno još 68 godina da se izjednači razlika u visini plata između muškaraca i žena

Zastupljenost žena u nacionalnim parlamentima je 23,7%, a to je i dalje daleko od pariteta

49 zemalja nemaju zakone koje štite žene nasija u porodici

Žene obavljaju do 2,6 puta više neplaćenog rada u kući nego muškarci

About ICLD

The Swedish International Centre for Local Democracy (ICLD) is part of the Swedish development cooperation. The mandate of the organisation is to contribute to poverty alleviation by strengthening local governments.

³ Više pogledati na UNWOMEN

Zašto je Cilj #5 važan za lokalnu samoupravu?

Cilj #5 održivog razvoja ima za cilj postizanje ravnopravnosti polova i osnaživanje svih žena i djevojčica.

- **Zaustavljanje svih oblika diskriminacije** žena i djevojčica širom Sveta
- **Eliminacija svih oblika nasilja** protiv žena i djevojčica, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi uključujući "trafiking", seksualne i sve druge oblike eksploatacija
- **Eliminacija svih štetnih praksi** kao što su rani dečiji brakovi, prisilni brakovi i obrezivanje žena
- **Priznavanje prava na neplaćeni rad u kući**
- **Obezbeđivanje pune i efikasne participacije** žena i njihovih jednakih mogućnosti za učešće na svim nivoima vlasti, kao i u političkom, ekonomskom i javnom životu
- **Osiguravanje univerzalnog pristupa seksualnom i reproduktivnom zdravlju i reproduktivnim pravima**
- **Reforme kojima se ženama daje pravo na ekonomske resurse**, pristup vlasništvu i kontrola nad zemljištem i drugim oblicima imovine, finansijskih usluga, nasljeđivanja i prirodnih resursa
- **Poboljšati upotrebu tehnologije**, posebno informacione i komunikacione tehnologije, u promociji osnaživanja žena
- **Usvajati i ojačati čvrste politike i primenljiva zakonska rešenja** za promociju rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima

Pitanje pravde

Žene čine polovinu populacije i iz tog razloga, imaju pravo da isto tako budu reprezentovane. Žene liderke u lokalnim samoupravama mogu rušiti rodne stereotipe, biti pozitivan primer mladim ženama i djevojčicama, i omogućiti ženama da osete da su njihovi interesi zaista zastupani i prepoznati u demokratskom procesu. Društvo u kom žene nisu deo političkog sistema je nepravdno društvo.

Pitanje demokratije

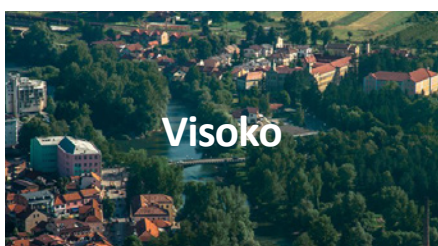
Životna iskustva žena se razlikuju od iskustava muškaraca i zato bi trebalo da budu deo diskusija i donošenja odluka. Rastući broj istraživanja ukazuje na to da tamo gde su žene prisutne u većem broju i gde mogu aktivno da učestvuju radu lokalne samouprave, lokalna samouprava postaje više socijalno odgovorna, a njen rad postaje transparentniji.

Pitanje interesa

Odluke koje donosi jedna opština vezano za prioritete razvoja, usluga i propisa, utiču na kvalitet života i žena i muškaraca podjednako, ali ne nužno na jednak ili isti način. U većini zemalja postoje značajne razlike između žena i muškaraca kada govorimo o resursima kojima oni upravljaju, poslu koji obavljaju, odgovornostima i stepenu uticaja na donošenje odluka.

Pitanje obaveze

Lokalne vlasti imaju odgovornost da štite prava žena i djevojčica i uključe rodna pitanja u svakodnevni rad. Oni su takođe odgovorni za sprovođenje zakonskih i političkih okvira koji imaju za cilj da okončaju nasilje nad ženama i djevojčicama, da promovišu političko učešće žena i kreiraju programe koji će ekonomski osnažiti žene.

Cilj #5: nije primenjen, ali postoji politička volja

U Opštinama Visoko i Žepče u Federaciji Bosne i Hercegovine, te u Opštini Istočna Ilidža u Repulici Srpskoj, Cilj #5 o ravnopravnosti polova nije bio sproveden. Međutim, lokalne samouprave ove tri opštine pokazale su da postoji politička volja da osnaže žene i devojčice i da uključe pitanje ravnopravnosti kao deo svakodnevice.

1. Opština Visoko je jedini grad u Bosni i Hercegovini koji ima gradonačelnicu (u ovom momentu u drugom mandatu).⁴ Žene su osnažene gradonačelnicom kao pozitivnim uzorom u svojoj sredini na način da još veći broj žena preuzmu ovakve i slične liderske uloge.
2. Opština Žepče je bila jedna od prvih opština koje su razvile „Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost“ koji se koristi kao primer najbolje prakse u zemlji.⁵
3. Opština Istočna Ilidža je predvodnik u razvijanju i sprovođenju politika rodne ravnopravnosti i aktivnim asocijacijama žena u političkim partijama, kao i jedan od prvih uspostavljenih odbora Opštinske Skupštine za ravnopravnost polova.

4 ICLD ITP – Lokalni politički lideri – Osnaživanje Žena u Politici
<https://icld.se/en/project/itp-local-political-leaders-capacitating-women-in-politics>

5 OSCE Priručnik za gender mainstreaming na lokalnoj razini (Guidelines for gender mainstreaming at local level), pp 30, 47.

Prepreke za implementaciju Cilj #5 za rodnu ravnopravnost

- Nedostatak svesti o ciljevima održivog razvoja
- Ograničeno razumevanje o tome šta se podrazumeva pod rodnom ravnopravnošću
- Patrijarhalne strukture, vrednosti i norme u društvu
- Nedostatak kapaciteta političkih stranaka za primenu principa rodne ravnopravnosti
- Nedostatak političke volje izabranih zvaničnika i onih koji se nalaze na izvršnim funkcijama
- Nedostatak finansijskih sredstava i posebnih budžetskih linija za rodnu ravnopravnost
- Nedostatak funkcionalnih odbora za rodnu ravnopravnost
- Nepostojanje fokusa na rodnu ravnopravnost
- Nedostatak Lokalnih Rodnih Akcionih planova
- Nedostatak implementacije izbornog zakona
- Nedostatak saradnje sa telima za rodnu ravnopravnost na višim nivoima

Studija sprovedena u ovim opštinama pokazuje sledeće:

Najadekvatniji alati za implemenetaciju Cilj #5:

- Lokalni Akcioni plan za rodnu ravnopravnost
- Razvrstavanje opštinskih podataka po polu
- Opštinski odbori za rodnu ravnopravnost

Alati koji se najmanje koriste ili su najmanje delotvorni:

- Zastupljenost žena u donošenju odluka
- Implementacija Cilj #5
- Rodno odgovorno budžetiranje

„Rodni alati“ koji se ne primenjuju uvek:

- Ne postoji monitoring i izveštavanje o implementaciji Akcionih planova
- Iako su neki od raspoloživih podataka razvrstani po polu, to retko doprinosi procesu planiranja opštinskog razvoja
- Odbori za ravnopravnost polova ponekad provedu i čitav četovorgodišnji mandat a da ne održe ni jednu sednicu

“What’s the matter?
It’s the same distance!”

Preporuke: Alati za implementaciju Cilj #5

1.

“A gender-responsive budget is a budget that works for everyone – women and men, girls and boys – by ensuring gender-equitable distribution of resources and by contributing to equal opportunities for all”

(Oxfam, 2018)

Institucionalni mehanizmi

Institucionalni mehanizmi predstavljaju garanciju da će ciljevi uspostavljeni Ciljem #5 biti deo vladinih programa, a ne samo ad hoc tema projekata. Opasnost kod institucionalnih mehanizama leži u tome da kada se jednom uspostave, mogu postati prazne sistemi koji ne doprinose konkretnom poboljšanju rodne ravnopravnosti. Ključna sredstva za osiguranje doprinosa rodnoj ravnopravnosti su snažno povezana sa instrumentima identifikovanim u sledećim grupama alata

Podznanje svesti, veštine know-how za uvođenje rodnog mejnstriminga i politička volja za promociju rodne ravnopravnosti, adekvatna finansijska sredstva i razmena znanja i iskustava. Seldecih pet alata osiguravaju da je rod „institucionalizovan“ kako u zakonodavnim, tako i u izvršnim organima; kada postoje dovoljna izdvajanja za promociju rodne ravnopravnosti; a žene imaju jednak pristup resursima i procesima odlučivanja:

1. Komisija za rodnu ravnopravnost koja ima redovne sastanke
2. Imenovanje jedne osobe odgovorne za uvođenje Cilj #5
3. Razvijanje Lokalnog Akcionog plana za rodnu ravnopravnost koji uključuje Cilj #5
4. Osigurati rodno osetljivo budžetiranje koje uključuje Cilj #5
5. Uključenost i reprezentovanost žena u procesima donošenja odluka

2.

“before we did not have the case of people reporting domestic violence, because both women and men thought that this violence was part of married life. People have become significantly aware and have access to information and knowledge”

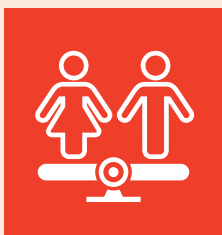
(East Ilidža, 25.12.17)

Alati za promenu precepcija i ponašanja

Rodna ravnopravnost je koncept koji može biti nov u nastajanju lokalnih demokratija, tako da podizanje svesti o njoj može biti dugotrajan proces pun izazova. Društva sa tradicionalnim i patrijarhalnim obrascima ponašanja mogu imati najveće prepreke za promociju rodne ravnopravnosti. Alatkke koje se navode u ovom tekstu bi trebalo da budu shvaćene kao stalni, kontinuirani procesi a ne samo kao jednokratni događaji. Oni su ključni ne samo u stvaranju okruženja za omogućavanje institucionalnih rešenja, nego su i izvori znanja i veština rodnog mejnstriminga.

1. Podizanje rodne svesti kroz kampanje koje preispituju ustaljene rodne predrasude objašnjavajući kako iste utiču i ograničavaju razmišljanja i procese donošenja odluka
2. Obuke o rodu i rodnoj ravnopravnosti
3. Rodno senzitivni jezik koji je implementiran u svim zvaničnim internim dokumentima, javnoj dokumentaciji i komunikaciji sa javnosti, košćenje neseksističkog izražavanja kao i upotreba rodno senzitivnog jezika prilikom izrade budžeta⁶.
4. Vidljivost problema iz oblasti rodne ravnopravnosti
5. Promocija jednakih prava i mogućnosti za muškarce i žene kroz promociju mira, pravednog i pravičnog društva i institucija, odgovarajućih politika za specifične potrebe žena i devojčica, postavljajući ova pitanja kao prioritete politika i programa lokalnih samouprava

⁶ Na primer, Međuinstitucionalni vodič EU <http://publications.europa.eu/code/en/en-4100600en.htm>

3.

“We do not have specific gender mainstreaming guidelines or checklists, as we mainly deal with technical issues, infrastructure projects and water works. However, for instance when planning the next step in the repair and reconstruction of water works, we decided to include the location of Čekrčići, because it is mostly occupied by internally displaced women (from Srebrenica) who have started some entrepreneurship that highly relies on access to water...”

(Visoko, 06.10.17)

Alati za mejnstrim procese

Sprovođenje institucionalnih mehanizama, zakonskih i političkih okvira zahteva alate za usmeravanje procesa koji osiguravaju njihovo izvršenje. Podaci i informacije o statusu žena i muškaraca, njihovom prisutpu resursima i donošenju odluka, kao i inicijativama za ravnopravnost polova predstavljaju doprinose razvoju opštinskih programa i strategija. Evaluacija o donošenju ovih opštinskih politika i stepen do kojeg imaju uticaj na žene i muškarce u društvu je još jedan izvor informacija za izradu planova i programa iz perspektive rodne ravnopravnosti.

1. Podaci razvrstani po polu kako bi se mapirali izazovi za ravnopravnost polova
2. Analiza stanja rodne ravnopravnosti u opštini i predlog mera
3. Praćenje i periodična procena napretka ka rodnoj ravnopravnosti
4. Predlozi i strateški dokumenti o rodnosti koje donosi opštinski savet
5. Razmatranje građanskih inicijativa za promovisanje rodne ravnopravnosti

4.

Municipal authorities need guidelines and support from other levels in the government on how gender can be mainstreamed within government structures

Saradnja u okviru rodne ravnopravnosti

Opštinskim vlastima su potrebne smernice i podrška sa drugih nivoa vlasti o tome kako da rodne pravce mogu inkorporirati u skladu sa vladinim instrukcijama. Lokalne vlasti moraju imati otvorene kanale saradnje sa nevladinim organizacijama, naročito sa ženskim nevladinim organizacijama, koje mogu biti ključni izvor informacija o rodnoj ravnopravnosti, a iste nevladine organizacije mogu biti korisni pružaoci usluga za intervencije koje prevazilaze kadrovske kapacitete opština. Razmena iskustava između na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou je od vitalnog značaja za održivo uključivanje rodne ravnopravnosti jer su najbolje prakse i naučene lekcije modeli koji se mogu replicirati na globalnom nivou.

1. Saradnja sa institucionalnim mehanizmima rodnog mejnstriminga na svim nivoima vlasti, kroz postojeće mehanizme za koordinaciju rodnih pitanja ili ako ni jedan nije dostupan, putem sastanaka, zahteva za informacije i razmenu znanja.
2. Saradnja sa drugim vladinim institucijama na temu rodne ravnopravnosti kroz pružanje i zahtevanje informacija razvrstanih po polu, procene uticaja na rodne odnose i razmenu informacija o određenim rodnim problemima na lokalnom nivou
3. Saradnja sa nevladinim organizacijama vezano za rodnu ravnopravnost kroz njihovo uključivanje u proces planiranja i donošenja odluka, tražeći od njih osnovna znanja i informacije

Zaključak

Sumirajući glavne nalaze relevantne za donošenje političkih odluka, možemo zaključiti da su rodno osjetljive politike i rodna ravnopravnost ključni elementi demokratskog upravljanja neophodni za stabilan razvoj i sigurnost svake zajednice. Alati rodne ravnopravnosti koji su razvijeni u ovom izveštaju pružaju znanje, strategiju i inspiraciju o tome kako operacionalizovati rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou.

Koje su prepreke za implementaciju SDG # 5 u vašoj opštini?

[illegible]

Po Vašem mišljenju, koja su najefikasnija sredstva za implementaciju SDG # 5?

[illegible]

Contact details

Swedish International Centre for Local Democracy

Visiting address Söderväg 1D, 621 58 Visby
Telephone +46 498-29 91 00
E-mail info@icld.se
Web www.icld.se

